

УДК 005.336.4

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ
ЗНАТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**<http://orcid.org/0000-0001-6467-7713>

Коваленко Юлія Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри менеджменту Індустріального інституту ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», м.Покровськ, e-mail: kovalenkoyuliya@ukr.net, +380968085230

Yulia Kovalenko, Ph. D., associate Professor of management Industrial Institute "Donetsk national technical University" Pokrovsk

Yu. Kovalenko, Intellectual capital as a component of formation of knowledge of regional information management.

The article is devoted to the role of intellectual capital in regional information management. The article analyzes the points of view of various foreign and domestic authors on intellectual capital as an economic category, considers several methods for assessing the value of intellectual capital, defines its structure, focuses on human and structural components.

The author believes that the characteristic features of intellectual capital, which can bring additional value, are: empirical knowledge-the study of forms and ways of manifestation of the essence of objects, processes, relations when using such methods of knowledge as observation, measurement, experiment; theoretical knowledge-the formulation of scientific problems; the nomination and justification of scientific hypotheses and theories; the identification of laws; the removal of logical consequences from the laws; comparison with each other of various hypotheses and theories, theoretical modeling, as well as procedures for explanation, understanding, foresight, generalization; the results of creative activity – formulated ideas, concepts, hypotheses, completed tasks, projects, discoveries; skills – the ability to generate ideas, integrate and accumulate knowledge for the implementation of tasks, projects; skills – the performance of human duties, tasks for the organization and management.

Based on the definition of the role and display of the structure of the constituent elements, the author formed the concept of "intellectual capital" as a human intelligence that can bring additional value in the form of new ideas, projects, innovations, which is the object of management.

The author analyzes the differences between the concept of human capital and labor resources, since labor resources are directly educated people and people without higher education, performing skilled or unskilled labor. Human capital is primarily an economic category that expresses the totality of socio-economic relations regarding its formation, preservation, development and improvement, knowledge, skills, human ability to work, intellectual and creative abilities.

Коваленко Ю. О. Інтелектуальний капітал як складова формування знань регіонального інформаційного менеджменту.

Стаття присвячена ролі інтелектуального капіталу в регіональному інформаційному менеджменті. У статті проаналізовано точки зору різних зарубіжних і вітчизняних авторів щодо інтелектуального капіталу як економічної категорії, розглянуто декілька методів щодо оцінки вартості інтелектуального капіталу, визначено його склад, зроблено акцент на людську і структурну складові.

Автор вважає, що характерними особливостями інтелектуального капіталу, які здатні приносити додаткову вартість, є: емпіричні знання - дослідження форм і способів прояву сутності об'єктів, процесів, відноси при використанні таких методів пізнання, як спостереження, вимірювання, експеримент; теоретичні знання - постановка наукових проблем; висування й обґрунтування наукових гіпотез і теорій; виявлення законів; виведення логічних наслідків із законів; зіставлення одне з одним різних гіпотез і теорій, теоретичне моделювання, а також процедури пояснення, розуміння, передбачення, узагальнення; результати творчої діяльності – сформульовані ідеї, концепції, гіпотези, виконані завдання проекти, зроблені відкриття; уміння – здібності генерувати ідеї, інтегрувати і акумулювати знання для реалізації поставлених завдань, проектів; навички – виконання людиною своїх обов'язків, поставлених завдань з організації та управління.

На основі визначення ролі і відображення структури складових елементів автором сформовано поняття «інтелектуальний капітал», як людський інтелект, що здатен приносити додаткову вартість у вигляді нових ідей, проектів, інновацій, він є об'єктом управління.

Автором проведено аналіз відмінностей поняття людського капіталу від трудових ресурсів, оскільки трудові ресурси – це безпосередньо люди освічені та люди без здобутої вищої освіти, що виконують кваліфіковану або некваліфіковану працю. Людський капітал є переважно економічною категорією, що

виражає сукупність соціально-економічних відносин з приводу його формування, збереження, розвитку й удосконалення, щодо знань, умінь, навичок, здатності людини до праці, інтелектуальних і творчих здібностей.

Коваленко Ю. А. Интеллектуальный капитал как составляющая формирования знаний регионального информационного менеджмента.

Статья посвящена роли интеллектуального капитала в региональном информационном менеджменте. В статье проанализированы точки зрения различных зарубежных и отечественных авторов относительно интеллектуального капитала как экономической категории, рассмотрены несколько методов оценки стоимости интеллектуального капитала, определены его структура, сделан акцент на человеческую и структурную составляющие.

Автор считает, что характерными особенностями интеллектуального капитала, которые способны приносить дополнительную стоимость, являются: эмпирические знания - исследование форм и способов проявления сущности объектов, процессов, отношений при использовании таких методов познания, как наблюдение, измерение, эксперимент; теоретические знания - постановка научных проблем; выдвижение и обоснование научных гипотез и теорий; выявление законов; выведение логических следствий из законов; сопоставление друг с другом различных гипотез и теорий, теоретическое моделирование, а также процедуры объяснения, понимания, предвидения, обобщения; результаты творческой деятельности – сформулированные идеи, концепции, гипотезы, выполненные задания проекты, сделанные открытия; умения – способности генерировать идеи, интегрировать и аккумулировать знания для реализации поставленных задач, проектов; навыки – выполнения человеком своих обязанностей, поставленных задач по организации и управлению.

На основе определения роли и отображения структуры составляющих элементов автором сформировано понятие «интеллектуальный капитал», как человеческий интеллект, способный приносить дополнительную стоимость в виде новых идей, проектов, инноваций, который является объектом управления.

Автором проведен анализ различий понятия человеческого капитала и трудовых ресурсов, поскольку трудовые ресурсы-это непосредственно люди образованные и люди без полученного высшего образования, выполняющие квалифицированный или неквалифицированный труд. Человеческий капитал является преимущественно экономической категорией, выражающей совокупность социально-экономических отношений по поводу его формирования, сохранения, развития и усовершенствования, знаний, умений, навыков, способности человека к труду, интеллектуальных и творческих способностей.

Постановка проблеми. Побудова в Україні нової, соціально-орієнтованої моделі розвитку супроводжується структурними змінами у всіх сферах економіки, що вимагає пошуку і впровадження у практику прогресивних форм ведення господарства на регіональному рівні, розробки і застосування адекватних методів і форм управління регіональним розвитком.

До найважливіших завдань управління знаннями належить використання інтелектуального капіталу, що передбачає інтеграцію різноманітних управлінських концепцій. Це інформаційний-комунікаційний менеджмент, інтелектуальна власність, інтелектуальні активи.

У сучасному суспільстві інтелектуальний капітал стає основою багатства, оскільки визначає конкурентоспроможність економічних систем, виступає ключовим ресурсом їх розвитку. За умови формування інформаційного суспільства висувуються нові вимоги до працівника як до творчої людини. Стрімке посилення впливу інтелектуального капіталу на економічний розвиток завдяки якісним перетворенням в інформаційній сфері обумовило появу таких нових економічних категорій та концепцій, як «інформаційний капітал», «інтелектуальний капітал», «суспільство знань». У цій сфері спостерігається певна недостача аналітичного інструментарію теорії людського капіталу.

Як і інформаційні ресурси, інформаційний та інтелектуальний капітал багато в чому виступають першоосновою і рушійною силою становлення нової економіки. Зростання інтелектуального капіталу й ефективність його використання визначають перспективи розвитку економіки багатьох країн. Так, в економіці США, Японії, Франції, Великобританії, Швеції, Німеччини було здійснено значні інвестиції для розвитку інтелектуального капіталу. У двадцяти розвинених країнах, де працює 95 % учених світу, дохід на душу населення щорічно зростає на 200 дол., тоді як у всіх інших країнах – на 10 дол. Також майже половину приросту національного доходу США отримано за рахунок

підвищення рівня освіти робочої сили. Отже, такі показники свідчать про подальший розвиток «суспільства знань», «економіки знань» через інвестиційні вкладання в знання, що є пріоритетними напрямками підвищення інтелектуального потенціалу суспільства [1, с. 59].

Аналіз останніх досліджень. Дослідження показали, що основою теорії інтелектуального капіталу стала теорія людського капіталу. Питаннями сутності інтелектуального капіталу займалися вітчизняні і зарубіжні учені. Зокрема, Е. Брукінг [2], Л. Едвінсон [3], О. Бутнік-Сіверський [4], Ільяшенко С.Н. [5] Б. Леонтьєв [6.], В. Іноземцев, А. А. Чухно [7.], О.В. Кендюхов [8], Н. Маркова, Н.Л.Гавкалова [9.] та інші. Аналіз літературних джерел свідчить про неоднозначність поглядів стосовно визначення інформаційного капіталу як економічної категорії.

Мета статті. Розглянути поняття інтелектуального капіталу, його структуру і можливість використання в регіональному інформаційному менеджменті

Результати дослідження. Україна та її регіональні утворення, влада знаходяться в зоні конфліктів та проблем формування системи знань інформаційного менеджменту, які не мають свого вирішення за рахунок несистемності рішень, що приймаються та відсутності єдності думок, механізмів що залучені до регулювання ринкового середовища, низької ефективності регулювання соціальної сфери, невизначеності векторів культурних трансформацій та ін.

Такі проблемні питання та негаразди в сфері практичної діяльності, несистемності та невідповідності знань регіонального менеджменту призводять до конфліктів за таких причин:

відсутності ефективної, результативної та багатовекторної державної регіональної політики;

невизначеності та недослідженості проблем інформаційно-інтелектуального характеру, що стоять перед держадміністраціями регіонів в процесі та процедурному забезпеченні розробки та впровадження стратегічних планів; впроваджені заходів та програм інформатизації; опрацюванні технологій інформаційної прозорості та праці в Інтернеті; неякісне та невідповідне до реальних потреб документаційне забезпечення (відбувається збільшення інформаційних ресурсів, їх ускладнення та нарощення обсягів документів) та ін..;

відсутність моделі управління знаннями в регіональному інформаційному менеджменті за рахунок поєднання т синергетичної дії в парадигмі відносин: «інтелект – інформаційні ресурси та технології – регіональний менеджмент».

Вирішити ці проблеми можливо, якщо докорінним чином сформувавши теоретичне підґрунтя парадигми регіонального інформаційного менеджменту і сформувавши необхідні умови для її реалізації. Досвід розвинених країн показує, що необхідною умовою прогресу науки і техніки є розвиток і максимальне розкриття творчого потенціалу.

На сьогодні більша частина наукових праць доводить необхідність створення та ефективного використання інтелектуального капіталу в процесах інноваційної діяльності. У більшості наукових праць питання інтелектуального капіталу зачіпається побічно, оскільки аналізується лише середовище його виникнення, більшість досліджень проводяться на мікрорівні.

Для того щоб мати повне уявлення про сутність та зміст даної економічної категорії, необхідно розглянути декілька визначень інтелектуального капіталу.

Серед зарубіжних дослідників слід відзначити праці Т. Стюарта, «Інтелектуальний капітал. Нове джерело багатства корпорації», Л. Едвінсона і М. Мелуона «Інтелектуальний капітал. Визначення істинної вартості компанії». Також цікавий погляд на зміни, які відбуваються сьогодні у сучасному суспільстві, містить дослідження японського вченого Т. Сакайя, «Вартість, створювана знанням, або історія майбутнього» [10]. В своїх працях науковці акцентують увагу на тому, що характерною рисою інформаційного суспільства є не просто широка розповсюдженість знань, а те, що вони

безпосередньо втілюються у більшості створюваних благ, і, таким чином, економіка перетворюється на систему, котра функціонує на основі обміну знань та їх взаємної оцінки.

За Е. Брукінгом інтелектуальний капітал – це «нематеріальні активи, без яких компанія не може існувати, ринкові, людські, інфраструктурні активи й інтелектуальна власність» [11].

На думку Б. Б. Леонт'єва, інтелектуальний капітал – це «сукупність наявних у співробітника законних прав на результати його творчої діяльності, його природних і набутих інтелектуальних здібностей і навичок, а також накопичені ним бази знань і корисних відносин з іншими суб'єктами» [6].

І.П. Мойсеєнко визначає, що інтелектуальний капітал – «це знання, які можуть приносити додатковий прибуток і які можна оцінити» [12, с. 17],

На наш погляд, змістовне визначення ІК надає О. В. Кендюхов та С.Н. Ільяшенко. Перший з них вважає, що інтелектуальний капітал «здатен створювати нову вартість, інтелектуальні ресурси підприємства, подані людським і машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, виробленими самостійно чи залученими з інших джерел (куплені, орендовані) як засоби створення нової вартості» [8, с. 39].

С.Н. Ільяшенко під інтелектуальним капіталом розуміє знання, інформацію, досвід, організаційні можливості, інформаційні канали, які можна використовувати, щоб створювати багатство. Інтелектуальний капітал – це знання, які можуть бути конвертовані у вартість, тобто, це сума всього того, що знають і чим володіють працівники і що формує конкурентоспроможність підприємства [5, 47].

Тобто в наведених визначеннях інтелектуальний капітал розглядається як створення нової вартості, як і інформаційні ресурси (вироблення нової інформації) та інформаційний капітал (створення додаткової інформаційної вартості). Слід нагадати, що інформація має характерну властивість порівняно з іншими факторами виробництва, - постійно збільшуватися і відтворюватися. Визначення інтелектуального капіталу якраз містить цю особливість, тобто підкреслюється відтворювальна сутність, а значить, він може розглядатись як фактор виробництва і як складова інформаційного потенціалу.

Отже, інтелектуальний капітал – це людський інтелект, що здатен приносити додаткову вартість у вигляді нових ідей, проєктів, інновацій, він є об'єктом управління.

Із погляду автора, якщо брати до уваги відтворюваність як складову інформаційного потенціалу і як об'єкт управління, то структуру інтелектуального капіталу можна визначити такими елементами як: людський капітал та інтелектуальна власність із характерними властивостями, що здатні приносити додаткову вартість (рис.1).

Людський капітал сьогодні розглядається як здатність людини до освоєння і накопичення знань, створення на цій основі інтелектуальних продуктів та системи прийняття рішень, переробки, використання, відтворення і передавання інформації [Т. Шульц, Г. Беккер, О. Бородіна, С. Фішер].

Автор вважає, що характерними особливостями інтелектуального капіталу, які здатні приносити додаткову вартість, є такі:

емпіричні знання - дослідження форм і способів прояву сутності об'єктів, процесів, відноси при використанні таких методів пізнання, як спостереження, вимірювання, експеримент;

теоретичні знання - постановка наукових проблем; висування й обґрунтування наукових гіпотез і теорій; виявлення законів; виведення логічних наслідків із законів; зіставлення одне з одним різних гіпотез і теорій, теоретичне моделювання, а також процедури пояснення, розуміння, передбачення, узагальнення;

результати творчої діяльності – сформульовані ідеї, концепції, гіпотези, виконані завдання проєкти, зроблені відкриття;

уміння – здібності генерувати ідеї, інтегрувати і акумулювати знання для реалізації поставлених завдань, проєктів;

навички – виконання людиною своїх обов’язків, поставлених завдань з організації та управління.

Рис.1. Структура інтелектуального капіталу

Теорія людського капіталу надає змогу визначити доцільність інвестиційних витрат на навчання працівника або на зміну ним місця роботи залежно від розміру майбутнього приросту доходів. [13,с. 59]. Теорія людського капіталу досліджує питання, як саме доходи працівника залежать від знань, навичок і його природних здібностей.

Варто відрізнити поняття людського капіталу від трудових ресурсів, оскільки трудові ресурси – це безпосередньо люди освічені та люди без здобутої вищої освіти, що виконують кваліфіковану або некваліфіковану працю. Людський капітал є переважно економічною категорією, що виражає сукупність соціально-економічних відносин з приводу його формування, збереження, розвитку й удосконалення, щодо знань, умінь, навичок, здатності людини до праці, інтелектуальних і творчих здібностей. Об’єктом людського капіталу є процеси відновлення, збереження, удосконалення працездатності, фізичного розвитку, мовної і культурної компетенції, трудових та інтелектуальних навичок, знань і освіти, вміння управляти, організовувати, створювати та вести успішний бізнес, які втілюються в людині і невіддільні від неї [14,с. 57]

Особливості людського капіталу визначаються необхідністю постійних інвестицій у його розвиток і порівняно тривалим очікуванням віддачі вкладених коштів (у порівнянні з іншими видами капіталу). Людський капітал неможливо змінити в короткий проміжок історичного часу. Його розвиток, як і культура в цілому, обумовлений такими об’єктивно історичними факторами, як природно-географічні умови, генетичний код культури, соціальне середовище, історичні умови і культурний обмін. Серед них визначальне значення має соціальне середовище, оскільки за рівних умов саме воно є фундаментом формування людського капіталу. Як показує світова практика, інвестиції в високотехнологічну економіку при низькому рівні інтелектуальної культури і несвідомому менталітеті не дають очікуваних результатів. Зміст інтелектуальної праці формується під впливом двох головних параметрів – ступеня креативності та кваліфікаційної складності

інтелектуальної праці. За цими ознаками виділено три види інтелектуальної праці: репродуктивна, алгоритмічна і творча. Доведено, що творча праця є стратегічно значущим видом інтелектуальної і являє собою свідому та доцільну інтелектуальну діяльність, яка є реакцією людини на зовнішнє середовище та служить задоволенню її матеріальних і нематеріальних потреб (у тому числі у самовираженні), результатом якої є новий інтелектуальний продукт [15, с. 73]. :

Інтелектуальний капітал завжди має певну ціну та потребує оцінки, тому що це основний фактор, який впливає на якість управлінських рішень. Оскільки інтелектуальний капітал є специфічним фактором виробництва, його досить складно оцінювати кількісно й управляти ним. Тому це питання потребує детального подальшого вивчення.

В літературі існує декілька підходів щодо оцінки вартості інтелектуального капіталу. Матричні методи, до яких відносяться:

«Skandia Navigator» - застосування матриці для оцінки інтелектуального капіталу, яка побудована на основі використання 73- х показників [16]

Метод вартісного ланцюжка (Direct Intellectual Capital methods (DIC))- побудова матриці нефінансових показників, згрупованих за етапами інноваційної діяльності [17].

Метод фінансового обліку - підраховує й розподіляє вартість інтелектуального капіталу за його складовими [17].

Метод ринкової капіталізації - заснований на оцінці перевищення ринкової вартості компанії над її бухгалтерською вартістю, що формується за рахунок використання інтелектуальних активів [18].

Методи визначення ефекту від використання компонентів – в основі покладено методику визначення ефективності використання нематеріальних інтелектуальних активів компанії з метою власного самовдосконалення та самоорганізації [18].

Методи прямого вимірювання інтелектуального капіталу - ґрунтуються на вартісній оцінці окремих елементів інтелектуального капіталу, які потім зводяться в інтегральну оцінку [19].

Методи визначення ринкової капіталізації (Market Capitalization Methods (MCM)) - засновані на обчисленні гудвіла – різниці між ринковою вартістю суб'єкта господарювання (оцінка фондового ринку) і вартістю його чистих активів [19].

Методи віддачі на активи (Return on Assets methods (ROA)) – базуються на основі порівняння прибутковості даного підприємства із середньоринковою прибутковістю аналогічного бізнесу [19].

Методи бальної оцінки (експертні методи) (Score card Methods (SC)) –передбачають виділення елементів інтелектуального капіталу суб'єкта господарювання та їх відносну бальну (індикативну) оцінку бізнесу [19].

Аналіз наведених методів показав, що всі вони призначені для оцінки ІК на макрорівні, і жодного не існує щодо вимірювання результативності ІК на рівні управління.

На погляд автора для оцінки ІК в системі регіонального інформаційного менеджменту треба враховувати ефективність використання матеріальних ресурсів, прибутковість бізнесу або ринкову вартість об'єкта. Треба виходити із положення оцінки додаткової інформаційної вартості та її впливу на якість прийняття управлінських рішень.

Будь-яке знання становить результат розумової діяльності, і в цьому сенсі воно є інтелектуальним продуктом.

Висновки. Отже, інтелектуальний капітал в постіндустріальній економіці став вирішальною продуктивною силою і визначає вектор інноваційного розвитку держави та регіонів. Роль інтелектуального капіталу полягає у тому, що він дає змогу створювати нові ідеї, проекти, які утворюють нову інформаційну вартість і тим самим забезпечують ефективність прийняття управлінських рішень, розвиток інформаційного, соціально-економічного, наукового потенціалу регіону.

Сьогодні основним структурним елементом сучасної економіки є інновації, які безпосередньо залежать від стану інтелектуального капіталу. Більшість вчених, що

займаються дослідженням економічної діяльності організацій, беруть на озброєння дану логічну посилку. В економіці XXI ст. інноваційна діяльність пов'язана з інтелектуально-інформаційною категорією в рамках якої виникають нові ідеї і створюються нові засоби праці, технології, методи організації виробництва та управління соціально-економічними системами.

На думку автора використання теорії інтелектуального капіталу в системі регіонального інформаційного менеджменту повинно стати одним з найвагоміших чинників інноваційного розвитку регіону. Становлення і розвиток інноваційної регіональної економіки можливе лише за умови найбільш ефективного використання інтелектуального капіталу, знань і умінь людей, інформаційних технологій та інформаційних ресурсів. Усвідомлення важливості даної категорії для побудови інноваційної економіки повинно забезпечити визначення стратегічних і тактичних завдань, найважливішими серед яких є реформування освіти, культури, інвестиційної, інноваційної регіональної політики.

Список використаних джерел:

1. Журавльова І.В. Інтелектуальний капітал як об'єкт захисту в системі фінансової безпеки / І.В. Журавльова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 57–61.
2. Брукінг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг ; пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. – Спб. : Питер, 2001. – 288 с.
3. Edvinsson, L. and Malone, M.S. (1997) *Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower*. – N.Y. : Harper Business, 1997
4. Бутник-Сиверский А.Б. Интеллектуальный капитал: теоретический аспект / А.Б. Бутник-Сиверский // Интеллектуальный капитал. – 2002. – № 1. – С. 20–24
5. Ильяшенко С. Н. Теоретико-методические основы оценки интеллектуального капитала / С. Н. Ильяшенко // Социально-экономический потенциал региона : моногр. / под общ. ред. проф. О. Ф. Балацкого. – Сумы : Университетская книга, 2010. – С. 299–319
6. Леонтьев Б. Цена интеллекта / Б. Леонтьев // Журнал для акционеров. – 1996. – № 6. – С. 39–40
7. Чухно А.А. Интеллектуальный капитал: сутність, форми і закономірності розвитку / А.А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 48–55
8. Кендюхов О.В. Эффективное управление интеллектуальным капиталом : монография / О.В. Кендюхов. – Донецьк : ДонУЕП, 2008. – 363 с.
9. Гавкалова Н.Л. Формування та використання інтелектуального капіталу : наукове видання / Н.Л. Гавкалова, Н.С. Маркова. – Харків : Вид.-во ХНЕУ, 2006. – 252 с
10. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / за ред. акад. НАН України В.М. Гесця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – Т.1. – С. 194–209
11. Брукінг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг ; пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. – Спб.: Питер, 2001. – 288 с.
12. Мойсеєнко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом : моногр. / І.П. Мойсеєнко. – Львів : Аверс, 2007. – 304 с.
13. Павленко Т.Ю. Формування і розвиток людського капіталу та його роль у підвищенні економіки України / Т.Ю. Павленко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2014. – № 3. – С. 57–65.
14. Ларіна Я.С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : моногр. / Я.С. Ларіна, О. С. Брацлавська. – К. : Академія, 2012. – 244 с.
15. Фишер С. Управление – это наука и искусство / С. Фишер, Р. Дорнбуш. – М.: - Дело ЛТД, 2002. – 170 с
16. Букович У. Управління знаннями. Керівництво до дії / У. Букович, Р. Вільямс. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 504 с.
17. Ван Ден Берг Н. Моделі інтелектуального капіталу Оцінка: Порівняльна оцінка / Н. Ван Ден Берг // Робочі документи, Королівський університет Кінгстона. – 2003. – 33 с.
18. Бендик М.А. Ідентифікація та вимірювання інтелектуального капіталу інноваційно активного підприємства / М.А. Бендик, Е.В. Джамай // Економічна наука сучасної Росії. – 2001. – № 4. – С. 92–104.
19. Свейби К.Е. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности / К.Е.Свейби. – М. : Интерреклама, 2003. – 352 с.

References:

1. Zhuravleva . I. V. (2010), “Intellectual capital as an object of protection in the system of financial security”, [“Intelektual'nyi kapital yak ob'ekt zahystu v systemy phinansovoi bezpeky”], *Vysnyk ekonomiky transport i promyslovosti*, No.29. - pp. 57-61.

2. Brucing E.(2001), "Intellectual capital, ["Intelektual'nyi capital"], – SPb.: Peter. – p.288.
3. Edvinsson, L. and Malone, M.S. (1997) *Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower.* – N.Y. : Harper Business
4. Butnik-Siverskiy A.B. (2002), *Intellectual capital: theoretical aspect*, ["Intelektual'nyi capital: teoreticheskyy aspekt"], *Intelektual'nyi capital*. No. 1. - pp. 20-24.
5. Ilyashenko S. N. (2010), "Theoretical and methodological basis for the assessment of intellectual capital", ["Teoretiko-metodologicheskie osnovy ocenki intelektual'nogo kapitala"], *Sumy: Universitetskaya kniga*, - pp. 299-319
6. Leontiev B. (1996), "Price of intelligence", ["Cena intellekta"], *Zhurnal dlya akcionerov*, No. 6. - pp. 39-40.
7. Chuhno A.A.(2002), "Intellectual capital: the essence, forms and patterns of development of the economy of Ukraine" ["Intelektual'nyi capital: sutnist', formy i zakonirnosti rozvytku"], *Ekonomika Ukrainy*, No. 11. - pp. 48-55
8. Kendyukhov O. V.(2008), "Effective management of intellectual capital", ["Effektyvne upravlinnya intelektual'nym kapitalom"], *Donetsk: DonUEP*, – p.363.
9. Gavkalova N. L. (2006), "Formation and use of intellectual capital: scientific publication", [Formuvannya ta vykorystannya intelektual'nogo kapitalu], *Harkiv: HNEU*, - p.252.
10. "Strategic challenges of the XXI century to the society and economy of Ukraine", (2007), ["Strategichni vyklyky XXI stolittya suspil'stvu ta ekonomiky Ukrainy"], *Kyiv.: Phoenix*, – pp. 194 – 209.
11. Moiseenko I. P. (2007), "Intellectual potential Management", ["Upravlinnya intelektual'nym potencialom"], *Lviv: Avers*, - p. 304.
12. Pavlenko T. Y. (2014), "The Formation and development of human capital and its role in improving the economy of Ukraine", ["Formuvannya i rozvytok lud'skogo kapitalu ta yogo rol' u pidvysenni ekonomiky Ukrainy"], *Ekonomika ta upravlinnya pidpryemstvamy masynobudivnoi galuzi*, No. 3. - pp. 57-65.
13. Larina Ya. S.(2012), "Development of human capital in the context of globalization", ["Rozvytok lud'skogo kapitalu v umovah globalizacii"], *Kyiv.: Academia*, - p.244 sec.
14. Fischer S. (2002), "Management is the art and science", ["Upravlenie – eto nauka I iskusstvo"], - *Moskva.: - Business LTD*, - p.170.
15. Bukovich U.(2002), "Knowledge Management. Guide to action", ["Upravlinnya znannyamy. Kerivnyctvo do dii."], *Moskva.: INFRA-M*, - p.504.
16. Van Den Berg. (2003), "A comparative assessment of the intellectual capital Model", ["Modeli intelektual'nogo kapital. Ocinka. Porivnyal'na ocinka"], *Robochi dokumenty, Korolivskii universytet Kingstona*, - p.33.
17. Bendik, M. A. (2001), "Identification and measurement of intellectual capital of innovation-active enterprises", ["Identifikaciya ta vymiruvannya intelektual'nogo kapitalu innovatsiynogo aktyvnoho pidpryemstva"], *Ekonomichna nauka suchasnoi Posii*, No. 4. - pp. 92-104.
18. Sveiby, K. E. (2003), "The Valuation of intangible assets and intellectual property", ["Ocenka stoimosti nematerial'nyh aktivov i intelektual'noi sobstvennosti"], *Moskva.: Interreklama*, - p.352.

Keywords: *intellectual capital; information resources; information capital; human capital; surplus value.*

Ключові слова: *інтелектуальний капітал; інформаційні ресурси; інформаційний капітал; людський капітал; додаткова вартість.*

Ключевые слова: *интеллектуальный капитал, информационные ресурсы, информационный капитал, человеческий капитал, прибавочная стоимость.*

Рецензент: Фінагіна О. В., зав.кафедри менеджменту і бізнес–адміністрування Черкаського технологічного університету, д.е.н., професор

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/9619442>